

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. НИЧА, проф. Унив. Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, б. проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РОМОВЏА, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

КЊИГА VII СВ. 1—2.

ДРЖАВНА ШТАМПARIЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД 1927—1928.

Један нов текст скраћене Хамартолове Кронике и један нов примерак млађег летописа прве групе.

Међу рукописима пок. М. С. Милојевића има један из XVII века на хартији на малој осмини састављен од три дѣла писана трима рукама и повезана уједно.

Први део има двадесет кватерниона облежених бројевима: а., в. итд. на првој и последњој страни. Али нису сви читави. У првом кватерниону искинут је лист други; у трећем, четврти; у четвртом, четврти и пети; у десетом, први; у једанаестом, трећи, пети и шести; у четрнаестом, четврти, пети и седми; у петнаестом, први; у двадесетом, четврти до осмог. Свега седамнаест листова, и у место 160 сад има 143 листа.

Садржина је скраћена Кроника Хамартолова.

Л. 1а. Еказа прѣзѣго лѣтописца. — О Ядамѣ: а. — О Каннѣ и о род'ствѣ его: в. — О Ламѣхѣ слѣпом, ѿ колѣна Каннова неже оубѣ Канна: г. — О сѣгрѣшенїи Канновѣх': д. — О Еноѣ и о лѣстниѣ звѣздахъ: е. итд. Последње главе: ж. Царство Ялѣѣандра великаго Македона: — кз. Царство от'рок Ялѣѣандровѣхъ:

Л. 1б. Лѣтописникъ. Сѣкращен' ѿ различнихъ лѣтописецъ, и повѣдатеѣи. избранъ и сѣставленъ ѿ геворѣа грѣшнаго инокѣ.

Книга рождѣства чловѣка. Из неже днь сѣтвори богъ Ядама по образѣ и подобїю своимъ. Ядам' же роди сѣи три, и дщери двѣ, Канна и Явела Еноѣ и Язоуру и Ясоуамъ. И Ядама оубо по повѣстїю божїю нарече имена вѣсѣма четворѣногым, и птицам, и прѣсмикающим се и гадом, и рыбам, и своимъ чедом, томъ же име и женѣ его. . . . . (нема листа).

Последња глава 19а и б:

кз. По Ялѣѣандрѣвѣ же скончани на многа начелства раздѣли се царство его. — По Ялѣѣандрове же скончани на многа

начелства царство њго раздѣлан се: и Иринден оубо вратъ Илеѣсандровъ иже и Филипъ въ Макидонію прїнде, Антипатрѣ же въ Европѣ царствова, въ Египтѣ же Птоломѣи Лагїи, въ Финикѣ же и Килїе сирскїе Селевкѣ . . . . завршетак л. 216: Сирѣчь ѿ самочинїа вставлауѣ законї елліи'стїи любомѣрци, а не прѣданнаа богомъ пророкы сконми, нѣ по истинѣ платише паоучинно тѣкоуѣ сїа пишѣши аще тако тѣнки и несложны и землю и мора наричюще, не вѣдѣауѣ бо рещи испрѣва сѣтвори бога небо и землю:

Л. 216. Оуказъ втораго лѣтописца.

О Идамѣ .ā. — О Сноѣ .в. — О Еносѣ .г. — О Каннанѣ .д. — О Малѣлинаѣ .ē. . . . и тако даље 218 „зачела“. Последња (л. 25а): царство Христофорово сина Романова: .сзї. — Царство Стефана сина Романова: .сзї. — Царство Константина зета Романова: .снї.

Л. 25а. Лѣтоvníкъ ѿ лѣтописца Гнѣвргїа инокѣ сѣкращень и изѣбранъ и сѣставлень.

.ā. Идамъ оубо, по прѣмѣдромѣ и божественомѣ и свѣщен'номѣ Мѣвсаѣ, бывъ лѣтъ .сл. роди Сноа. По семь житъ лѣт .ѡ. и смрѣтъ живи въсѣхъ лѣт .ца. иже глаголет се прѣвѣ въ земли ѿ ине же възетъ бысть погреб'сти се, и гробъ њго влизъ Іеросалимскїе быти земли евренское пишеть прѣданїе, иакоже рече Івснїи: .в. Сно' же бывъ лѣтъ .се. и роди Еноса. По семь житъ лѣтъ .ѡз. и смрѣтъ, житъ въсѣхъ лѣтъ .цвї. (Г) нем'же рече се: и възждааѣ синоу божїи кз дщерема чловѣчскимъ иже ѿ Канна бога бо њго. Тогда чловѣци нарекоше за њже окрѣсти евренска писанїа и звѣздама именованїа. . . . —г. Енос же бывъ лѣтъ .рч. . . . (нема два листа) . . . —сї. Фалегъ бывъ лѣт .рл. роди Рагава, и по семь житъ лѣтъ .сѡ. и смрѣтъ, живи въсѣхъ лѣт .тлѡ. Сзтъ збо ѿ Идама до потопа лѣтъ .звсѣѣ и ѿ потопа до размѣшенїа звыкомъ лѣтъ .флз. —зї. Симъ збо роди Елама и Исбра, Ирфаѣада, и Асда. Хам же Хсѣа . . . итд.

Последња глава л. 143а и б.

снї По днѣ же .м. вѣсмотрнѣ Константи́нъ цара Стефана Константи́на брата своего да некогда и томѣ тако сѣтвореть, иако своего штыца не пощедше, како поштедеть тѣго на трапѣзѣ сѣдѣцимъ възхитише нѣх торныкы и катрикїе и марїанѣ и прочїи на се зготованїе и ѿ полати сѣдѣше, и въ ближ'нѣю островы заточнѣше и кларикы нѣх остроугоше. По малѣ збо ш снѣх и възискаше своего штыца видѣти въ островъ идѣже бѣ тѣ пондоше, и сего въ инокѣсѣѣ образѣ видѣв'ше, плачемо обѣти быв'ше нещдрѣж'номѣ. Оз нимї же прослазше, се ѿць рече: снш родїнѣх и възисох'; ты же ѿвѣргоше се мене тако збо. . . . (нема последња четири листа).

Из ових последњих цитата види се да дужа редакција „Сказанија вкратце“, које је у кијевском тексту у почетку од Адама до Исуса Навина опширније од слична му остала три (в. Ст. Срп. Родослови и Летописи, стр. LXXI—LXXIII и 124—129), није морала бити рађена по целом Хамартолу, већ можда и по неком скраћеном тексту сличну овоме још јачим механичким скраћивањем.

Поредећи овлаш овај скраћени текст с оним у рук. Акад. Наука (бр. 24) видео сам да поред једнакости има доста и то крупних неслагања, тако да су, вероватно, посебно и независно један од другог рађени. Велики број српских рукописа целе Хамартолове Кронике и ова два досад позната извода из ње показују не само њену популарност у нашој старој књижевности већ и велико интересовање за општу историју код нас. Ако би ново издање по свима познатим рукописима целе Кронике можда било као луксуз, издање овог извода по ова два рукописа била би потреба, јер они, иако компилације, претстављају у неку руку оригинални рад као и Паралипомен Зонарин.

Други део има два кватерниона, први од осам а други од шест листова. Обележени су саме на првој страни и то као продужење првог рукописа бројевма .к̄а. и .к̄в., али не пишчевом руком већ, вероватно, повезивачевом.

На њима је млађи српски летопис прве групе (назовимо га Милојевићевим) као досад познати шести примерак (Род. и Лет. стр. XLI). Општи део, Сказаније вкратце, дуже је и слаже се са сарандапорским, студеничким и цетињским, али има и отступања. Писац је пред собом имао и Хамартолово кратко Сказаније и из њега уносио, нешто у текст а нешто на маргине, чега у дужем Сказанију нема. Тако у текст унео је: Г̄о̄о̄л̄ѣ̄ м̄ат̄ӣ О̄х̄о̄з̄ѣ̄к̄а; Ш̄то̄ло̄мен̄ Ф̄ӣла̄дел̄ѣ̄ ср̄п̄к̄ч̄ б̄рат̄о̄љ̄ӯб̄а̄ц̄к̄... в̄к̄ е̄л̄д̄ск̄ӣм̄ е̄з̄ӣк̄ пр̄к̄п̄ис̄аш̄е̄ с̄е̄ ср̄п̄к̄ч̄ гр̄ч̄к̄ск̄ы̄ (зато што је додаток дошао после пр̄к̄п̄ис̄аш̄е̄ с̄е̄, а не испред, види се да је накнадно додато); (Нерон) пр̄к̄л̄о̄ж̄ с̄е̄ в̄к̄ в̄еп̄р̄ь (Род и Лет. стр. 130, 132, 134). На маргини је према Јосафату: пр̄к̄ж̄д̄е̄ прӣ е̄м̄ пр̄оро̄цӣ М̄ӣх̄ӣӣ ӣ Ӣл̄ѣ̄ ӣ Е̄л̄ѣ̄сен̄. (Р. и Л. стр. 132).

На маргинама има допуна којих нема ни у једном ни у другом Сказанију. Према укупним годинама од Адама до Аврама: $\bar{\omega}$ потопа до Аврама $\bar{\alpha}\bar{o}$. (Р. и Л. 127). Према Мојсеју: пророк $\bar{M}\bar{o}\bar{y}\bar{s}\bar{e}\bar{j}\bar{y}$ пр̄к̄ж̄д̄е̄ рож. $\bar{l}\bar{k}\bar{t}$ $\neq$ $\bar{a}\bar{n}\bar{e}$. (стр. 128). Према Самуилу: пр̄к̄ж̄д̄е̄ рож. $\neq$ $\bar{a}\bar{l}\bar{e}$. Према Саулу: $\bar{\omega}$ $\bar{y}\bar{d}\bar{a}\bar{m}\bar{a}$ $\bar{l}\bar{k}\bar{t}$ $\neq$ $\bar{d}\bar{a}\bar{v}\bar{i}\bar{d}$. Према Давиду: пр̄к̄ж̄д̄е̄ род. $\bar{d}\bar{a}\bar{v}\bar{i}\bar{d}$

црч. лет. Према Охозии: прѣн Охозіе Ісаіа пророкѣ. Према Манасији: прѣжде рож. ѿгли. Византіа (све на стр. 130). Према Седекији: плѣнь .ѧ. Іеросалимѣ (стр. 131). Према годинама од Адама до Александра: ꙗзъци. индѣ (т. ј. код другог неког летописца) (стр. 132). Према годинама од Адама до вазнесења (као допуна): крѣг .кѣ. лѣн. і. мр. .кѣ. въскрѣсѣ Христос. (стр. 134). Према зидању Цариграда: ѿ ѿдама ꙗзъци. (стр. 136). — Сем тога код сабора забележио је које је године од Адама који био и у којој години царовања кога цара.

Разлика је још код цара Михаила и матере му Теодоре: При сиѣхъ обнови се православіе и светые икони въ цркви вѣставише се пакы. И словеса словенѣска сѣставише се светымъ Кирилумъ въ лѣто же ꙗзъци. При сиѣхъ же и болгарскы начелникъ Борншъ вѣрова Христови и крѣсти се съ вѣкмызъ языкомъ болгарскимъ. И код Василија Маѣдонског: При семъ князъ рѣшки Владимирѣ вѣрока въ Христа и крѣсти се съ языкомъ рѣшкымъ (стр. 150, 151).

Завршетак гласи:

Індроникъ сынъ Палешолога .ѧ. лѣтъ

Катакѣзинъ Ипосигклитинъ вѣкѣпѣ и Калоіwannъ сынъ Індроника Палешолога .ѧ. лѣтъ.

Манѣилъ семъ сынъ Калоіwannа Палешолога .ѧѣ. лѣтъ.

Вѣкѣпѣ ѿ ѿдама до зде ꙗзъци. лѣтъ.

Въ таже вѣкѣмена . . . итд. (стр. 153).

Српски летопис свршава се годином 6998 као и у кијевском, и истом белешком, али не у тој редакцији већ као у сарандапорском (Л. и Р. бр. 817). После тога забележена је година 6999, али без садржине. Под том годином има белешка само у саранд. тексту (бр. 819). Испред последње белешке има белешка која се такође налази само у сар. тексту (бр. 809). Јамачно случајно је испала белешка о смрти краља Матијаша (бр. 813) која се у различним редакцијама налази у многим летописима. Иначе нема ниједне белешке које не би било у остала четири летописа ове групе, по-негде са минималним разликама.

У трећем делу била су такође два кватерниона први од осам, а други од шест листова. Од првог кватерниона нема првог, трећег и осмог листа, а други је отсечен сав. На тих заосталих пет листова исписан је ѣказъ црковнаго оустроеніа и направленіа. — Зри священне и вѣнман. — Божьствена лѣтѣвгѣа вѣваеть о сивѣцѣхъ. аще кто съ благоговѣніемъ и вѣроу сѣтвареть сѣю . . . .

Љуб. Сѣојановиѣ.